

гарантію стабільності і процвітання Європи у майбутньому, її надійним щитом від здичавілої російської орди. І лише сьогодні світ повільно починає це усвідомлювати ціною життів тисяч українців. Олександр Пулуй – приклад великого патріотизму та самопожертви. З комфортного помешкання в Празі у військові окопи під Львовом вісімнадцятирічний юнак прибув без роздумів, тоді, коли українці Галичини піднялися зі зброєю, щоб вибороти власну державу. Вже під час Другої світової війни у складі когорти українських націоналістів під проводом Андрія Мельника він знову повернувся, щоб боротися за українську державність. Олександр Пулуй – це частина української військової історії, він ще займе почесне місце у курсах навчальної та теоретичної підготовки майбутніх українських воїнів.

Джерела та література

1. Іван Пулуй – український патріот, політик, державник. URL:
<https://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/materials/ukraina/30-033-ukrayina-kulturna-spadshchyna-natsionalna-svidomist-derzhavnist/?id=365>
2. Іван Пулуй. URL: <http://prosvit.in.ua/history/puluj.html>
3. Пулуй Олександр Іванович. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Пулуй_Олександр_Іванович
4. Поле битви – Україна. Від «володарів степу» до «кіборгів». Воєнна історія України від давнини до сьогодення. Харків: КСД, 2016. 352 с.
5. Масикевич Орест Сидорович. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Масикевич_Орест_Сидорович

УДК: 539.1, 621

Крива Л.

Відокремлений структурний підрозділ «Тернопільський фаховий коледж» Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Україна

ЧОРНОБИЛЬСЬКА КАТАСТРОФА: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Анотація. Чорнобильська катастрофа 1986 року стала однією з наймасштабніших ядерних аварій в історії. Причинами стали конструктивні недоліки реактора РБМК-1000, людські помилки та слабка культура безпеки. Внаслідок вибуху четвертого енергоблока в атмосферу потрапили радіоактивні ізотопи (йод-131, цезій-137, стронцій-90, плутоній-239), що спричинило масштабне забруднення та людські жертви. Евакуйовано близько 350 тисяч осіб. Аварія викликала зростання онкологічних захворювань, соціальні та психологічні проблеми. Подія стала поштовхом до глобальних змін у ядерній безпеці, активізації міжнародної співпраці та довгострокового моніторингу екологічних наслідків. Чорнобиль і досі залишається символом небезпеки неконтрольованої ядерної енергії.

Ключові слова: Чорнобиль, РБМК-1000, реактор, радіація, вибух, ізотопи, опромінення, ліквідатори, безпека, евакуація.

Kryva L.

Separate structural subdivision "Ternopil Professional College" of Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

CHORNOBIL DISASTER: HISTORICAL CONTEXT AND ITS CONSEQUENCES

Abstract. The 1986 Chornobyl disaster became one of the most severe nuclear accidents in history. It was caused by design flaws of the RBMK-1000 reactor, human error, and a poor safety culture. The explosion of the fourth reactor unit released radioactive isotopes (iodine-131, cesium-137, strontium-90, plutonium-239) into the atmosphere, resulting in widespread contamination and human casualties. About 350,000 people were evacuated. The accident led to increased cancer rates, social and psychological issues. It triggered global changes in nuclear safety, international cooperation, and

long-term environmental monitoring. Chornobyl remains a symbol of the risks of uncontrolled nuclear energy.

Keywords: Chornobyl, RBMK-1000, reactor, radiation, explosion, isotopes, exposure, liquidators, safety, evacuation.

Чорнобильська аварія – одна з найтрагічніших ядерних катастроф в історії людства, яка стала переломним моментом у ядерній енергетиці та безпеці.

Чорнобильська катастрофа стала наслідком комбінації конструктивних недоліків реактора РБМК-1000 та помилок операторів. Відсутність культури безпеки в умовах ізоляції СРСР також відіграла важливу роль [1].

25–26 квітня 1986 року проводився тест для визначення тривалості роботи турбін після втрати електропостачання, що й привів до аварії. Неправильні дії персоналу, адже оператори не були достатньо інформовані про особливості реактора та його небезпеки, та конструктивні особливості реактора спричинили неконтрольований вибух [2].

Реактор мав позитивний паровий коефіцієнт реактивності, що робило його динамічно нестабільним, відсутність захисної оболонки, яка могла б мінімізувати наслідки аварії, особливості системи керування та захисту реактора призвели до неконтрольованого розгону [3].

Перед аварією велика кількість керуючих стрижнів перебувала у верхньому положенні, що суперечило регламенту [4]. Виведення з роботи технологічного захисту, який міг зупинити реактор до небезпечного режиму [4], помилки при проведенні експерименту через відсутність повноцінного навчання та знань про ризики [5], відхилення від затвердженої програми випробувань, що спричинило небезпечні умови роботи реактора і рішення проводити експеримент за будь-яку ціну, попри зміну стану реактора [4].

Вибух реактора №4 призвів до найбільшого в історії викиду радіоактивних речовин у навколишнє середовище. У перші години після вибуху персонал намагався подавати воду в активну зону для її охолодження, хоча вона була зруйнована. Це призвело до роботи в умовах високої радіації без належного захисту, що спричинило смертельне опромінення багатьох працівників [6].

49 людей загинули відразу після аварії або протягом кількох тижнів через гострий радіаційний синдром [1,2].

Довгостроковими наслідками стали: зростання випадків раку щитоподібної залози, лейкемії, серцево-судинних захворювань серед ліквідаторів та населення, яке зазнало опромінення [9, 2], а також психологічні наслідки, включаючи депресію, тривожність та посттравматичний стресовий розлад серед постраждалих [8, 9].

Викиди радіоактивних ізотопів забруднили ґрунти, води та атмосферу в Україні, Білорусі, Росії та інших країнах Європи [9].

Основні ізотопи, що потрапили в атмосферу: цезій-137, стронцій-90, йод-131, плутоній-239.

– Йод-131 (період напіврозпаду – 8 днів) – швидко поширювався в атмосфері та потрапляв у щитовидну залозу, викликаючи онкологічні захворювання.

– Цезій-137 (період напіврозпаду – 30 років) – накопичується в ґрунті, рослинах і організмах людей та тварин. Його випромінювання становить найбільшу небезпеку для людей у зоні відчуження.

– Стронцій-90 (період напіврозпаду – 29 років) – проникає в кісткову тканину та може викликати лейкемію.

– Плутоній-239 (період напіврозпаду – 24 000 років) – дуже токсичний і довговічний, хоча його концентрація викиду була відносно невеликою.

30-кілометрова зона навколо Чорнобиля стала непридатною для проживання, але перетворилася на природний заповідник з адаптованими видами [9].

Близько 350 тисяч людей були евакуйовані, що спричинило значні соціальні труднощі та економічні втрати. Значні витрати на ліквідацію наслідків аварії, медичну допомогу та довгостроковий моніторинг[9].

Причинами Чорнобильської катастрофи стали поєднання технічних недоліків, людських помилок і системних проблем в управлінні атомною енергетикою.

Основні помилки персоналу під час Чорнобильської катастрофи були пов'язані з недотриманням регламенту, недостатнім рівнем підготовки та відсутністю повної інформації про небезпечні особливості реактора РБМК-1000.

Попри те, що багато дій персоналу відповідали чинним на той час регламентам, їх необачність та недостатня підготовка стали важливими чинниками катастрофи. Недоліки конструкції реактора РБМК-1000 також значно ускладнили ситуацію, перетворивши помилки операторів на катастрофічні наслідки

Чорнобильська катастрофа підкреслила необхідність глобальної співпраці у сфері ядерної безпеки та реагування на надзвичайні ситуації [8, 9].

Після Чорнобильської катастрофи відбулися значні зміни в інструкціях щодо безпеки на атомних електростанціях, спрямовані на запобігання подібних аварій у майбутньому.

Посилена міжнародна співпраця щодо обміну досвідом та стандартизації безпеки на АЕС, включаючи участь в організації МАГАТЕ та інших міжнародних форумах [10, 11]

Міжнародна спільнота об'єдналася для надання допомоги постраждалим країнам. Важливим уроком стала необхідність захисту довкілля від радіаційних викидів та забезпечення довгострокової безпеки навколишнього середовища.

Країни почали розробляти стратегії для відновлення та захисту територій, які постраждали від радіаційних аварій, розробляти чіткі стратегії комунікації з постраждалими та інвестування в довгостроковий моніторинг екологічних і медичних наслідків [7,9]. Ці уроки стали важливою складовою політики безпеки багатьох країн щодо ядерної енергетики та захисту населення від наслідків радіаційних аварій.

Попри високий рівень радіації Чорнобиль сьогодні став місцем наукових досліджень і туристичних екскурсій. Російська окупація Чорнобильської АЕС у 2022 році створила нові ризики для безпеки об'єкта та екології регіону [12].

Радіаційне забруднення у Чорнобильській зоні поступово зменшується, але деякі території залишатимуться небезпечними ще сотні років через довготривалий період напіврозпаду радіонуклідів.

Джерела та література

1. Chernobyl accident summary - <https://www.britannica.com/summary/Chernobyl-disaster>
2. Chernobyl Accident 1986 - <https://world-nuclear.org/information-library/safety-and-security/safety-of-plants/chernobyl-accident>
3. Причини аварії на 4-му блоці Чорнобильської АЕС - <https://chornobyl.in.ua/cause-accident.htm>
4. Чорнобильська катастрофа. Пам'ятаємо - <http://mmf.lnu.edu.ua/le/cor/342>
5. Чорнобильська катастрофа: причини, наслідки та вчення, яке ми повинні з неї забрати - <https://drukarnia.com.ua/articles/chornobilska-katastrofa-prichini-naslidki-ta-vchennya-yake-mi-povinni-z-neyi-zabrati-o5jGx>
6. Особливості висвітлення наслідків Чорнобильської катастрофи у ЗМІ - https://osvita.ua/vnz/reports/journalism/24615/#google_vignette
7. Lydia B Zablotska, 30 years After the Chernobyl Nuclear Accident: Time for Reflection and Re-evaluation of Current Disaster Preparedness Plans — <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4899336/>, DOI: 10.1007/s11524-016-0053-x
8. Dr. Mohamed ElBaradei, The Enduring Lessons of Chernobyl - <https://www.iaea.org/newscenter/statements/enduring-lessons-chernobyl>

9. Chee Kong Yap, Khalid Awadh Al-Mutairi, Chernobyl nuclear catastrophe: lessons for sustainability and UNSDGs in health, energy, and environmental recovery — <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11896848/>, DOI: 10.3389/fpubh.2025.1552122

10. Кондратюк В.А. Безпека АЕС після Чорнобильської катастрофи та під час війни: спілкуємося з фахівцем — <https://kpi.ua/2024-chornobyl-safety>, Київський політехнік 2024, №15-16

11. Яна Борщ, Після Чорнобиля нам уже недостатньо рівня безпеки у 99,9% – Сівінський - <https://www.radiosvoboda.org/a/27691436.html>

12. Chernobyl Disaster - <https://byjus.com/current-affairs/chernobyl-disaster/>

УДК: 322.1+322.4

Медведєв О., ст. н. с.

Національний університет оборони України, Україна

МІСТИЧНЕ Й ПОЛІТИЧНЕ У ТВОРЧОСТІ ДОНЦОВА В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Анотація. У сучасних умовах спадщина Дмитра Донцова, однієї з найвпливовіших постатей української політичної думки ХХ століття, набуває не лише історико-теоретичного, а й практичного значення. Вплив його політичної теології проглядається у гаслі «Армія. Мова. Віра» і у доктрині «Русского мира».

Ключові слова: політична теологія, націоналізм, містицизм, духовна ідентичність, мобілізаційний дискурс.

Medvedyev O., Sr. Researcher

National Defense University of Ukraine, Ukraine

MYSTICISM AND POLITICAL IDEOLOGY IN DONTSOV'S LEGACY AMID THE RUSSIAN-UKRAINIAN HYBRID WAR

Abstract. In the current context, the legacy of Dmytro Dontsov, one of the most influential figures in Ukrainian political thought of the 20th century, gains not only historical and theoretical significance but also practical relevance. The impact of his political theology can be traced in the slogan “Army. Language. Faith.” as well as in the doctrine of the “Russian World.”

Keywords: political theology, nationalism, mysticism, spiritual identity, mobilization discourse.

Політична теологія як дисципліна досліджує взаємний зв'язок між релігійними віруваннями та політичними структурами, аналізуючи, як релігійні ідеї впливають на легітимацію влади, формування суспільних норм і політичну поведінку. Карл Шмітт сформулював концепцію політичного як теологічного – ідею про те, що політична влада за своєю природою завжди містить релігійний підтекст. У другій половині ХІХ – на початку ХХ століття політична теологія набула нового значення. Вона стала важливим елементом модерних націоналістичних рухів, що використовували релігійну символіку та міфологію для консолідації суспільства.

Дмитро Донцов у своїй праці «Від містики до політики» (1957) підкреслював роль ірраціональних, містичних факторів у формуванні національної ідеї та політичної дії [2]. Він стверджував, що національне відродження починається з містичного усвідомлення власної ідентичності та покликання, яке згодом трансформується в активну політичну діяльність [3, с. 102].

Донцов розглядав релігію не лише як особистий чи соціальний феномен, а як фундамент національної ідеї. Він вважав, що без духовного підґрунтя націоналізм перетворюється на політичну ідеологію, позбавлену вищого сенсу, а відтак – нездатну мобілізувати народ на